

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 53/2018-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. februára 2018 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED] zastúpených advokátom JUDr. Dušanom Remetom, Masarykova 2, Prešov, vo veci namietaného porušenia ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1 a 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 5 S 46/2014-42 z 20. mája 2015 a postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Sžso 60/2015 z 26. septembra 2017 a takto

rozhodol:

Sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] odmieta.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažnosťou podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 27. decembra 2017 sa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“), a [REDACTED], [REDACTED]

██████████ (ďalej aj „sťažovateľ v 2. rade“ alebo spolu aj „sťažovatelia“), domáhali vydania nálezu, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie ich v záhlaví označených základných práv a slobôd postupom a rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) č. k. 5 S 46/2014-42 z 20. mája 2015 a postupom a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Sžso 60/2015 z 26. septembra 2017 a ktorým by napadnuté rozsudky zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

2. Zo sťažnosti vyplýva, že žalobou z 19. mája 2014 sa sťažovateľ v 1. rade domáhal na krajskom súde preskúmania zákonnosti postupu a rozhodnutia Sociálnej poisťovne, ústredia Bratislava (ďalej len „ústredie“) č. 18250-3/2014-BA z 12. marca 2014. Sťažovateľ v 1. rade ako zamestnávateľ v podanej žalobe namietal porušenie jeho subjektívnych práv, ako aj subjektívnych práv jeho zamestnanca (sťažovateľa v 2. rade) v správnom konaní, predovšetkým z dôvodov nedostatočného zistenia skutkového stavu, porušenia zásady dvojinštančnosti správneho konania, nepreskúmateľnosti a arbitrárnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy, nevydania rozhodnutia orgánu verejnej správy v zákonnej lehote, porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a prejudikovania rozhodnutia orgánom verejnej správy, a to s podrobným odôvodnením a s odkazom na konkrétne skutočnosti.

3. Uznesením krajského súdu č. k. 5 S 46/2014-33 z 9. februára 2015 bol do konania pribratý sťažovateľ v 2. rade.

4. Rozsudkom krajského súdu č. k. 5 S 46/2014-42 z 20. mája 2015 bola žaloba sťažovateľa v 1. rade zamietnutá a konanie o žalobe sťažovateľa v 2. rade bolo zastavené. V odôvodnení rozsudku krajský súd poukázal najmä na to, že podľa jeho právneho názoru sťažovateľ v 1. rade namietal v podanej žalobe porušenie iných než svojich subjektívnych práv, v dôsledku čoho je jeho žaloba nedôvodná. Vo vzťahu k sťažovateľovi v 2. rade vyslovil záver o oneskorene podanej žalobe.

5. Proti rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia odvolanie, v ktorom namietali nesprávne skutkové zistenia a nesprávne právne posúdenie veci. Rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžso 60/2015 z 26. septembra 2017 doručeným sťažovateľom 27. októbra

2017 bol rozsudok krajského súdu vo vzťahu k sťažovateľovi v 1. rade potvrdený a odvolanie sťažovateľa v 2. rade bolo odmietnuté.

6. Sťažovatelia sú presvedčení, že uvedenými rozhodnutiami krajského súdu a najvyššieho súdu došlo k porušeniu ich označených práv podľa ústavy a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), a pre účel náležitého preukázania porušenia označených práv predkladajú ústavnému súdu nasledujúcu argumentáciu.

7. Podľa sťažovateľov nebolo v ich konaní zohľadnené rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 90/2015 zo 14. decembra 2016, podľa ktorého v skutkovo obdobnej a právne totožnej veci bol vyslovený názor, podľa ktorého príslušná pobočka Sociálnej poisťovne, ale ani ústredie nemali právomoc rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy vo vzťahu k osobám v rovnakom postavení, v akom sa nachádzajú aj sťažovatelia. Podľa presvedčenia sťažovateľov do úvahy neprichádzala iná možnosť ako zrušenie rozhodnutia pobočky Sociálnej poisťovne i rozhodnutia ústredia, keďže boli vydané bez opory v zákone, pričom ich možno označiť za nulitné, resp. ničotné právne akty (paakty). Práve v tomto vidia sťažovatelia najzávažnejšie pochybenie zo strany všeobecných súdov, ktoré vzhľadom na nedostatok právomoci orgánov verejnej správy rozhodnúť o určení tzv. uplatniteľnej legislatívy mali bezodkladne pristúpiť k zrušeniu rozhodnutia ústredia, ako aj prvostupňového rozhodnutia.

8. Sťažovatelia argumentujú, že podľa § 134 ods. 2 písm. b) Správneho súdneho poriadku správny súd nie je viazaný rozsahom a dôvodmi žaloby, ak rozhodnutie alebo opatrenie vydal orgán, ktorý na to nebol podľa zákona oprávnený. Preto všeobecné súdy neboli viazané samotnými dôvodmi žalôb sťažovateľov a mali ex lege zrušiť rozhodnutia orgánov verejnej správy.

9. Podľa názoru sťažovateľov nedošlo ani k zohľadneniu rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžso 24/2015 z 27. apríla 2016, v ktorom najvyšší súd vyslovil názor o tom, že rozhodnutia orgánov verejnej správy sú predčasné a vychádzajú z nedostatočne zisteného

skutkového stavu. Neprihliadlo sa ani na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 10 Sžso 40/2015 z 24. augusta 2016, podľa ktorého rozhodnutie súdu musí byť vo vzťahu k sťažovateľom rovnaké, pretože sa týka ich spoločných práv. Namietajú tiež, že sa nevezalo do úvahy rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 9 Sžso 87/2015 z 26. apríla 2017, v ktorom bolo vyslovené, že jediným orgánom oprávneným rozhodnúť o uplatniteľnej legislatíve vo vzťahu k dotknutej osobe (v identickom postavení ako sťažovateľ v 2. rade v tejto veci) je príslušný poľský orgán.

10. Podľa sťažovateľov neboli zohľadnené ani ďalšie smerodajné rozhodnutia najvyššieho súdu. Uznesením sp. zn. 1 Sžso 11/2015 z 28. januára 2016 bolo prerušené odvolacie konanie a Súdnemu dvoru Európskej únie boli predložené na rozhodnutie tri prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 (ďalej len „základné nariadenie“), pričom v teraz pertraktovanej veci najvyšší súd konajúci vo veci sťažovateľov takýto záver neprijal a vo veci meritórne rozhodol. Sťažovatelia ďalej uvádzajú, že inak aj ďalším uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 1 Sžso 23/2015 z 28. júna 2016 došlo taktiež k prerušeniu odvolacieho konania s poukazom na to, že v inej veci boli Súdnemu dvoru Európskej únie predložené na rozhodnutie príslušné prejudiciálne otázky, zodpovedanie ktorých je určujúce pre vyriešenie vnútroštátneho sporu.

11. S ohľadom na všetky tieto skutočnosti dochádza podľa názoru sťažovateľov k zjavnému porušovaniu ich práva na tzv. predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, resp. právnej istoty.

12. V ďalšej časti sťažnosti sťažovatelia zaujímajú postoj k jednotlivým tvrdeniam a argumentom krajského súdu i najvyššieho súdu, najmä v súvislosti so zisťovaním skutkového stavu veci. Podľa sťažovateľov príslušná poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia, teda Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ďalej len „ZUS“) vo vzťahu k sťažovateľovi v 2. rade určila, že uplatniteľnou legislatívou podľa čl. 16 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 (ďalej len „vykonávacie nariadenie“) a v súlade s čl. 13 základného nariadenia je slovenská legislatíva. Ústredie to akceptovalo

tým, že vydalo formulár PD A1 a na sťažovateľa v 2. rade sa preto hľadalo ako na zamestnanca vykonávajúceho zamestnaneckú činnosť na slovenskom území.

13. Sťažovatelia ďalej poukázali na to, že v neskoršom období ústredie nariadilo svojim pobočkám preveriť reálny výkon činnosti sťažovateľa v 2. rade na slovenskom území a prípadne rozhodnúť o zániku jeho povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti podľa slovenských právnych predpisov. K tomu zo strany príslušných pobočiek Sociálnej poisťovne v prvostupňovom konaní a zo strany ústredia v odvolacom konaní napokon aj došlo, a to v rozpore so zákonom a so skutočnosťou.

14. Podľa názoru sťažovateľov bolo potrebné v správnom konaní vykonať dokazovanie v takom rozsahu, aby bolo možné spoľahlivo ustáliť skutočný stav veci, pretože iba na základe takto objektívne zisteného skutočného stavu možno následne prostredníctvom individuálneho právneho aktu rozhodnúť o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach účastníkov správneho konania.

15. Sťažovatelia sú presvedčení o tom, že z rozsudkov všeobecných súdov je zrejmé, že došlo k akceptovaniu a k „odobreniu“ zjavne nedostatočne zisteného skutočného stavu veci. Taktiež je zrejmé, že podľa názoru všeobecných súdov sťažovatelia boli vo vzťahu k zisťovaniu skutočného stavu málo činní a nepredložili dôkazy potrebné na preukázanie ich argumentácie. Všeobecné súdy teda v rozpore s právnou úpravou preniesli na nich dôkaznú povinnosť týkajúcu sa preukazovania okolností dôležitých pre rozhodnutie vo veci samej. Podľa sťažovateľov je neakceptovateľné a nespravodlivé, aby boli nad rámec „súčinnosti“ povinní v správnom konaní čokoľvek preukazovať a dokazovať namiesto orgánu verejnej správy a už vôbec nie v konaní v rámci správneho súdnictva, kde sa rozhoduje zásadne na podklade skutočného stavu zisteného v správnom konaní.

16. Sťažovatelia ďalej poukazujú na to, že z rozsudku krajského súdu a najvyššieho súdu vyplýva tiež, že sťažovateľ v 1. rade nemá na Slovensku registrované sídlo a sťažovateľ v 2. rade na slovenskom území reálne nevykonáva žiadnu činnosť.

K vysloveniu tohto záveru zo strany orgánu verejnej správy však podľa sťažovateľov nedošlo po náležitom zistení skutočného stavu vecí. V tejto súvislosti je nevyhnutné zamerať sa predovšetkým na samotnú obsahovú náplň zamestnania sťažovateľa v 2. rade. Vykonáva totiž roznos letákov, ktoré si preberá v externej obchodnej spoločnosti, do ktorej distribuuje letáky sťažovateľ v 1. rade po ich vyzdvihnutí u svojich obchodných partnerov. Sťažovateľ v 1. rade zároveň obstaráva obchodné zákazky v Poľsku. Podľa špecifických podmienok jednotlivých zákaziek je sťažovateľ v 2. rade následne kontaktovaný zo strany sťažovateľa v 1. rade, ktorý ho poverí roznášaním letákov vo vybraných lokalitách na území Slovenska. Roznášanie letákov kontrolujú aj iní zamestnanci sťažovateľa v 1. rade. Zamestnancom sťažovateľa v 1. rade sa navyše vedú aj dochádzkové listy, čo celkom zreteľne preukazuje reálny výkon činnosti na slovenskom území. Hoci sťažovateľ v 1. rade tieto skutočnosti riadne oznámil, podľa názoru sťažovateľov sa napriek tomu v rámci výkonu kontroly nepristúpilo k doplneniu dokazovania, nevyžiadali sa od sťažovateľa v 1. rade ďalšie potrebné doklady, nedošlo k výsluchu sťažovateľa v 2. rade, ale ani k inému spôsobu preverenia výkonu jeho činnosti (napr. vycestovaním na miesto aktuálneho výkonu práce – roznosu letákov, príp. aj dotazom na adresátov, ktorým sa letáky distribuujú). Určujúcim by bolo podľa sťažovateľov aj vyžiadanie stanoviska príslušného daňového úradu, keďže sťažovateľ v 1. rade je registrovaným platiteľom dane z pridanej hodnoty.

17. Sťažovatelia osobitne uvádzajú, že všeobecné súdy pri svojom rozhodovaní nezohľadnili ani to, že ústredie už vopred (pred vykonaním kontroly u sťažovateľa v 1. rade) vedelo o tom, že pristúpi k vydaniu rozhodnutia, ktorým potvrdí prvostupňové rozhodnutie, lebo už v liste z 25. júla 2013 oznámilo ZUS obchodné mená, resp. mená a priezviská zamestnávateľov (vrátane sťažovateľa v 1. rade), u ktorých podľa názoru ústredia ide o tzv. schránkové firmy. Z toho vyplýva, že ústredie už v roku 2013 prijalo záver o tom, že sťažovateľ v 1. rade je tzv. schránkovou firmou, hoci k vydaniu rozhodnutia pristúpilo až v roku 2014.

18. Podľa názoru sťažovateľov rozsudkami všeobecných súdov došlo taktiež k „akceptovaniu“ nezákonného retroaktívneho rozhodovania zo strany orgánu verejnej správy. Ústredie je orgánom verejnej správy a môže konať iba v medziach zákona.

Preto je neprípustné, aby vydalo individuálny právny akt, ktorým rozhodne o právach účastníka správneho konania spätne k inému dátumu, než je dátum jeho vydania.

19. Vo vzťahu k nedodržaniu zákonnej lehoty na rozhodnutie v správnom konaní poukazujú sťažovatelia na to, že prvostupňové rozhodnutie nebolo vydané v zákonnej lehote, ktorá objektívne začala plynúť podaním prihlášky, resp. registračného listu zo strany sťažovateľov. Prvostupňové rozhodnutie malo byť vydané najneskôr do 60 dní od začatia konania, k čomu však nedošlo. Oneskorene rozhodlo aj ústredie. Podľa názoru sťažovateľov je rozhodnutie ústredia nezákonné už pre samotné nedodržanie zákonnej lehoty. Napriek tomu všeobecné súdy nevyhodnotili tento argument ako dôvodný, resp. ako postačujúci pre zrušenie rozhodnutí orgánov verejnej správy.

20. Pokiaľ ide o samotné vykonanie kontroly zo strany orgánu verejnej správy na zistenie skutočnosti, či sťažovateľ v 2. rade vykonáva na slovenskom území činnosť, podľa názoru sťažovateľov takáto kontrola nepatrí do právomoci tohto orgánu verejnej správy. Sociálna poisťovňa je totiž podľa názoru sťažovateľov oprávnená vykonávať kontrolnú činnosť iba na účel preverenia plnenia povinností ustanovených zákonom, a nie na preverenie výkonu podnikateľskej či zamestnaneckej činnosti účastníkov správneho konania. Takúto kontrolu môže uskutočniť iba príslušný inšpektorát práce, ktorý však nezistil žiadne nedostatky.

21. Sťažovatelia poukazujú napokon na porušenie princípu rovnakého zaobchádzania. Sťažovateľ v 1. rade totiž zamestnáva viacero zamestnancov – poľských občanov, vo vzťahu ku ktorým pri existencii rovnakých podmienok príslušná pobočka Sociálnej poisťovne nerozhodla o tom, že nepodliehajú slovenskej legislatíve. Týmto bol podľa sťažovateľov vo vzťahu k porovnateľným zamestnancom sťažovateľa v 1. rade uplatnený odlišný postup ako vo vzťahu ku sťažovateľovi v 2. rade ako poľským občanom. Porušenie princípu rovnakého zaobchádzania vidia sťažovatelia aj v tom, že na slovenskom území pôsobí množstvo zamestnávateľov, výkon činnosti ktorých nedovoľuje zastihnúť ich zamestnancov v sídle zamestnávateľa, pričom je možné predpokladať, že Sociálna poisťovňa dosiaľ u žiadneho zamestnávateľa, s výnimkou poľských zamestnávateľov,

nevykonala kontrolu reálneho výkonu činnosti. Voči takýmto zamestnávateľom sa podľa sťažovateľov postupuje rozdielnym spôsobom a nerozhoduje sa o zániku sociálneho poistenia ich zamestnancov.

22. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sťažovatelia požadujú, aby ústavný súd po tom, čo pri predbežnom prerokovaní prijme ich sťažnosť na ďalšie konanie, nálezom takto rozhodol:

„Základné práva sťažovateľov podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40, čl. 46 ods. 1, čl. 46 ods. 2 a čl. 52 ods. 2 Ústavy SR postupom Krajského súdu v Prešove v konaní pod č. k. 5 S 46/2014 a rozhodnutím Krajského súdu v Prešove č. k. 5 S 46/2014 zo dňa 20.05.2015 a postupom Najvyššieho súdu SR v konaní pod č. k. 1 Sžso 60/2015 a rozhodnutím Najvyššieho súdu SR č. k. 1 Sžso 60/2015 zo dňa 26.09.2017 porušené boli.

Zrušuje sa rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 1 Sžso 60/2015 zo dňa 26.09.2017 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Prešove č. k. 5 S 46/2014 zo dňa 20.05.2015 a vec sa vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

Sťažovateľovi I sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Sťažovateľovi II sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 10.000 Eur (slovom desaťtisíc eur), ktoré mu je Najvyšší súd SR povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi I trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov.

Najvyšší súd SR je povinný nahradiť sťažovateľovi II trovy konania vo výške 165 Eur (slovom stošesťdesiatpäť eur) do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet právneho zástupcu JUDr. Dušana Remetu, Masarykova 2, 080 01 Prešov.“

II.

23. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd (každý) návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený. Ak ústavný súd navrhovateľa na také nedostatky upozornil, uznesenie sa nemusí odôvodniť.

24. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, je kvalifikovaná princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecnými súdmi nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

25. V súvislosti s tým ústavný súd opakovane judikuje, že pri uplatňovaní tejto právomoci nie je jeho úlohou zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou

medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 231/04).

26. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že na preskúmanie napadnutého postupu a rozsudku krajského súdu č. k. 5 S 46/2014-42 z 20. mája 2015 bol v prvom rade príslušný najvyšší súd ako súd druhostupňový, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu bezprostredne preskúmať postup a rozhodnutie súdu prvého stupňa v tejto veci, preto sťažnosť sťažovateľov v tejto časti odmietol pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (podobne IV. ÚS 405/04, III. ÚS 133/05, III. ÚS 290/06, III. ÚS 288/07, III. ÚS 208/08, III. ÚS 72/09 a iné).

27. V rámci predbežného prerokovania zvyšnej časti sťažnosti, ktorou sťažovatelia namietajú porušenie v záhlaví označených základných práv a slobôd napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu, ústavný súd so zreteľom na nimi uplatnenú argumentáciu dospel k názoru, že nie je opodstatnená.

28. Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane uvádza, že k úlohám právneho štátu patrí aj vytvorenie právnych a faktických garancií na uplatňovanie a ochranu základných práv a slobôd ich nositeľov, t. j. fyzické osoby a právnické osoby. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní, ktoré sú dostupné bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd.

Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky základných práv a slobôd. Existenciou takýchto konaní sa však nevyčerpávajú ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkým zákonom ustanovených prostriedkov na dosiahnutie účelu takých procesných postupov. Ústavný súd z tohto hľadiska osobitne pripomína objektivitu takeého postupu orgánu verejnej moci (II. ÚS 9/00, II. ÚS 143/02). Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa v konaní a rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci. Objektívny postup orgánu verejnej moci sa musí prejavovať nielen vo využití všetkých dostupných zdrojov zisťovania skutkového základu na rozhodnutie, ale aj v tom, že takéto rozhodnutie obsahuje aj odôvodnenie, ktoré preukázateľne vychádza z týchto objektívnych postupov a ich využitia v súlade s procesnými predpismi.

29. Účelom čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 46 ods. 2 ústavy je zaručiť prístup k súdu každému, kto tvrdí, že bol na svojich právach ukrátený rozhodnutím orgánu verejnej správy. Právo na prístup k súdu sa nezaručuje kedykoľvek, ale iba vtedy, ak zákon neustanoví inak. Uplatnenie práva na prístup k súdu sa v zmysle čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy vymedzuje podmienkami ustanovenými zákonom. Ak fyzická alebo právnická osoba splní podmienky ustanovené zákonom, súd musí tejto osobe umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami a povinnosťami, ktoré z takéhoto postavenia vyplývajú.

30. Ústavný súd už v uznesení sp. zn. IV. ÚS 228/2011 z 2. júna 2011 vyslovil, že na aktívnu legitimáciu na podanie žaloby o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku (Rozhodovanie o žalobách proti rozhodnutiam a postupom správnych orgánov) nestačí, že žalobca bol účastníkom správneho konania (alebo sa s ním v správnom konaní malo ako s účastníkom konať), ale zároveň musel byť ako účastník správneho konania rozhodnutím, preskúmania zákonnosti ktorého sa domáha, ako aj postupom správneho orgánu na svojich právach

ukrátený. Správne súdnictvo tak nie je založené na verejnej žalobe (*actio popularis*), ktorá by umožnila komukoľvek podať žalobu o preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Ukrátenie práv žalobcu musí byť v žalobe tvrdené a podložené a aspoň potenciálne možné. Ako vyplýva z uvedeného, samotné postavenie účastníka v správnom konaní ešte k naplneniu podmienky dotknutosti, resp. ukrátenia práv žalobcu nevedie.

31. Podľa § 172 ods. 2 zákona č. 461/2003 o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) v konaní vo veciach sociálneho poistenia a vo veciach starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom rozhoduje o právach a povinnostiach účastníkov právnych vzťahov sociálneho poistenia a účastníkov právnych vzťahov starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom Sociálna poisťovňa. Predmetom nedávkového konania je rozhodovanie o vzniku, prerušení a zániku sociálneho poistenia v sporných prípadoch, o poistnom v sporných prípadoch, príspevku na starobné dôchodkové sporenie v sporných prípadoch, o pokute, penále, povolení splátok dlžných súm poistného, príspevku na starobné dôchodkové sporenie, pokuty a penále (§ 172 ods. 5 zákona o sociálnom poistení). Účastník konania vo veciach sociálneho poistenia a starobného dôchodkového sporenia v rozsahu upravenom týmto zákonom je právnická osoba alebo fyzická osoba, o ktorej právach alebo povinnostiach ustanovených týmto zákonom sa má konať alebo ktorej práva alebo povinnosti ustanovené týmto zákonom môžu byť rozhodnutím priamo dotknuté, alebo ktorá tvrdí, že môže byť rozhodnutím vo svojich právach, právom chránených záujmoch alebo povinnostiach priamo dotknutá, a to až do času, kým sa preukáže opak (§ 173 ods. 1 zákona o sociálnom poistení).

32. Z ustanovenia § 250 ods. 2 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku (účinného do 30. júna 2016) vyplýva obmedzenie procesnej legitímácie len na tie fyzické osoby a právnické osoby, ktoré boli účastníkmi správneho konania a ktoré o sebe tvrdia, že ako účastníci správneho konania boli rozhodnutím správneho orgánu ukrátené na svojich právach, t. j. že (priamo) im takýmto rozhodnutím správneho orgánu bola spôsobená ujma.

33. Po preskúmaní napadnutého rozsudku najvyššieho súdu sa ústavný súd stotožnil s jeho záverom, že sťažovateľ v 1. rade nemohol byť rozhodnutím druhostupňového správneho orgánu vydaným v rámci nedávkového konania, preskúmania zákonnosti ktorého sa žalobou domáhal, na svojich subjektívnych právach ukrátený, a teda v jeho prípade nie je naplnená ani podmienka zásahu (dotknutosti) do jeho základných práv a slobôd, vyslovenia porušenia ktorých sa domáha aj prostredníctvom sťažnosti podanej ústavnému súdu.

34. Vo vzťahu k sťažovateľovi v 2. rade vychádzal najvyšší súd z toho, že tento ako príbratý účastník konania nebol v skutočnosti žalobcom, keďže žalobu o preskúmanie rozhodnutia ústredia nepodal, čo treba považovať za neodstrániteľnú prekážku konania, na ktorú je potrebné prihliadať v každom štádiu konania. Z pohľadu ústavného súdu prichodí v zásadnej rovine konštatovať, že sťažovatelia v podanej sťažnosti s uvedenými rozhodujúcimi závermi najvyššieho súdu vôbec nijako nepolemizujú, a teda ani sa len nepokúšajú správnosť týchto záverov napadnúť. Obmedzili sa iba na zopakovanie argumentácie uplatnenej pred všeobecnými súdmi, ktorá sa týka vecného posúdenia ich práv. Nie je však úlohou ústavného súdu, aby nedostatočnú procesnú aktivitu sťažovateľov vyvažoval tým, že by sa snažil „domyslieť si“ argumenty, ktoré by mohli spochybniť správnosť záverov najvyššieho súdu.

35. Vzhľadom na nedostatok vecnej aktívnej legitimácie sťažovateľa v 1. rade, resp. na to, že sťažovateľ v 2. rade sa žalobcom nestal, keďže žiadnu žalobu nepodal (do konania bol iba príbratý), sa najvyšší súd uplatnenými argumentmi sťažovateľov nezaoberal. Okrem toho skonštatoval, že námietky uplatnené v žalobe sú obsahovo totožné s tými, ktoré sťažovatelia uplatnili v odvolaní, a teda nie sú spôsobilé privodiť zmenu rozhodnutia krajského súdu. Ani v ústavnej sťažnosti sťažovatelia neuvádzajú nové skutočnosti, ktorými by spochybnili názor vyjadrený v rozsudku najvyššieho súdu, ale zostali pri opakovaní námietok z odvolacieho konania. Za tohto stavu bolo vhodnejšie zamerať sťažnosť podanú ústavnému súdu v prvom rade na uplatnenú argumentáciu najvyššieho súdu a podrobne objasniť, prečo s ňou nie je možné súhlasiť, čo sa však nestalo. Ústavný súd tak bez toho, aby zaujal akékoľvek meritórne stanovisko k rozhodujúcim argumentom najvyššieho súdu,

môže iba konštatovať, že pre úplnú absenciu protiargumentácie zo strany sťažovateľov nie je možné správnosť záverov najvyššieho súdu meritórne preskúmať.

36. V súvislosti s ťažiskovou námietkou sťažovateľov o nesprávnom určení tzv. uplatniteľnej legislatívy správnymi orgánmi ústavný súd upriamuje ich pozornosť na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-89/16 z 13. júla 2017 (Radoslaw Szoja proti Sociálnej poisťovni), ktorým vo vzťahu k určeniu príslušnej (rozhodnej) právnej úpravy judikoval, že „Článok 13 ods. 3 nariadenia (ES) Európskeho parlamentu a Rady č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, zmeneného a doplneného nariadením (EÚ) Európskeho parlamentu a Rady č. 465/2012 z 22. mája 2012, sa má vykladať v tom zmysle, že s cieľom určiť vnútroštátnu právnu úpravu uplatňujúcu sa v zmysle tohto ustanovenia na osobu, akou je žalobca vo veci samej, ktorý je zvyčajne zamestnancom v jednom členskom štáte a samostatne zárobkovo činnou osobou v druhom členskom štáte, je potrebné zohľadniť požiadavky uvedené v článku 14 ods. 5b a článku 16 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004, zmeneného a doplneného nariadením č. 465/2012“, pričom „na účely určenia uplatniteľných právnych predpisov podľa článku 13 základného nariadenia sa zanedbateľné činnosti neberú do úvahy. Článok 16 vykonávacieho nariadenia sa uplatňuje na všetky prípady podľa tohto článku.“.

37. K námietke nedodržania zákonnej 60-dňovej lehoty na rozhodnutie v administratívnom konaní ústavný súd poukazuje na § 250i ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku účinný do 30. júna 2016 [obdobne § 191 ods. 1 písm. g) Správneho súdneho poriadku účinného od 1. júla 2016], v zmysle ktorého pri preskúmaní zákonnosti a postupu správneho orgánu súd prihliada len na tie vady konania pred správnym orgánom, ktoré mohli mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia. Zrušením žalobou napadnutého rozhodnutia druhostupňového správneho orgánu iba kvôli tomuto procesnému pochybeniu by sťažovatelia priaznivejšie rozhodnutie vo veci samej nedosiahli. V ich prípade teda nie je naplnená podmienka existencie zásahu, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu alebo odopretiu ich základného práva na súdnu ochranu, resp. práva na spravodlivé súdne konanie.

38. Ústavný súd konštatuje, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu obsahuje dostatok skutkových a právnych záverov, vychádzajúcich a nadväzujúcich na prvostupňové konanie, pričom nezistil, že by tieto závery najvyššieho súdu boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené. V tejto súvislosti pripomína, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo účastníka konania na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, III. ÚS 209/04, I. ÚS 117/05).

39. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozsudku. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné a arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej, alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). O taký prípad tu však nejde.

40. Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že medzi namietaným porušením základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a napadnutým postupom a rozsudkom najvyššieho súdu neexistuje príčinná súvislosť, ktorá by signalizovala reálnu možnosť vyslovenia porušenia uvedených práv po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie, preto sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú. A keďže z napadnutého rozsudku najvyššieho súdu nemožno vyvodit' nič, čo by signalizovalo, že by ním mohlo dôjsť k neprípustnému

zásahu do základného práva sťažovateľov podľa čl. 20 ods. 1, čl. 35 ods. 1, čl. 39 ods. 1, čl. 40 a čl. 52 ods. 2 ústavy, ústavný súd z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde sťažnosť aj v tejto časti.

41. K rovnakým právnym záverom dospel ústavný súd aj pri rozhodovaní vo veciach vedených pod sp. zn. I. ÚS 484/2017, I. ÚS 516/2017, I. ÚS 537/2017, II. ÚS 434/2017, II. ÚS 466/2017 a III. ÚS 713/2017, na ktoré v podrobnostiach odkazuje.

42. Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľov uvedenými v petite nezaoberal, keďže rozhodovanie o nich je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2018